

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/podziemie-antykomunisty/102966,Vis-i-czternascie-kul-Smierc-starszego-strzelca-Jana-Zbikowskiego.html>

Oddział NZW pod dowództwem st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój”

ARTYKUŁ

„Vis” i czternaście kul. Śmierć starszego strzelca Jana Żbikowskiego

OKRES HISTORYCZNY

(1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej

Autor: ELŻBIETA STRZESZEWSKA 29.08.2023

29 sierpnia 1948 r., w walce z funkcjonariuszami UB i żołnierzami Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, poległ starszy strzelec Jan Żbikowski ps. „Kmicic”, „Mucha” – żołnierz oddziału Narodowego Zjednoczenia Wojskowego

dowodzonego przez starszego sierżanta Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój”.

Jan Żbikowski urodził się 1 września (według innych danych: października) 1924 r. w m. Brzozówko gm. Bartoły (według niektórych dokumentów w m. Brzozowo lub Stary Janin), w powiecie ciechanowskim. Był synem Jana i Florentyny z Ruszczyńskich. Pochodził ze średniozamożnej rodziny szlacheckiej, zajmującej się rolnictwem, która, z racji posiadania ok. 60 mórg ziemi (ok. 30 ha), zyskała po wojnie pogardliwe miano „kułaków”.

„Kmicic”, „Mucha”

Przed II wojną światową uczęszczał do szkoły powszechnej w Zielonej, natomiast podczas okupacji pracował w gospodarstwie należącym do niego i do przyrodniego brata Waława, który przebywał wówczas w niewoli niemieckiej. Po zakończeniu wojny, do 1946 r., uczęszczał do Gimnazjum Mechaniczno-Kolejowego w Łowie. Tam poznał Ildefonsa Tadeusza Żbikowskiego (ps. „Tygrys”), za namową którego, w 1947 r., wstąpił do oddziału Narodowego Zjednoczenia Wojskowego dowodzonego przez st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój”.

Oddział NZW pod dowództwem st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój” (z przodu oddziału). W szeregu stoją od lewej: sierż. Stanisław Okuniecki ps. „Kruk”, sierż. Ildefons Tadeusz Żbikowski ps. „Tygrys”, NN, Jan Żbikowski ps. „Mucha”, NN (za „Rojem”), Eugeniusz Kurach ps. „Orzeł”,

**Henryk Fabisiak ps. „Lew”,
Zygmunt Kozłowski ps. „Lis”, NN.
Zdjęcie wykonane przez Edmunda
Kołąkowskiego, wiosną 1948 r.,
na posesji Stanisława
Obiedzińskiego w m. Pokojewo
gm. Bartoły. Fot. z zasobu AIPN**

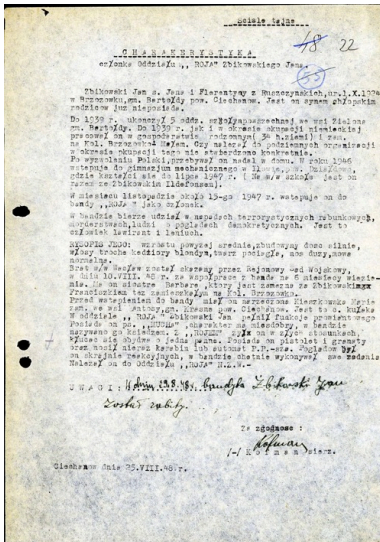
W oddziale występował pod ps.: „Kmicic” i „Mucha” (w aktach określany był również ps. „Janusz”). Pełnił funkcje łącznika i „prowiantowego” (zaopatrzeniowca), a także brał udział w akcjach zbrojnych. Walczył przeciwko komunistycznym władzom administracyjnym, aktywistom partyjnym, funkcjonariuszom UB, MO i żołnierzom KBW. Uczestniczył m.in. w akcji na posterunek MO w Barańcach (3 listopada 1947 r.).

„W wymianie strzałów bandyta został zabity”

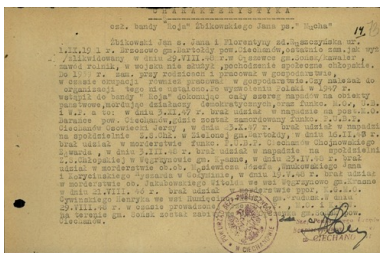
29 sierpnia 1948 r. Jan Żbikowski przebywał „na melinie” we wsi Olszewka, w gospodarstwie należącym do Antoniny Ozdarskiej – wielokrotnie udzielającej schronienia i pomocy członkom oddziału „Roja”. Jak stwierdzono w dokumentacji sprawy, Olszewka

„[...] to wioska rozrzucona i przeważnie są kolonie oddalone jedna od drugiej 400-600 metrów”.

Leżące w oddaleniu od innych gospodarstwo Ozdarskiej, określone jako „melina kwaterunkowa bandy »Roja«”, zapewniało partyzantom nie tylko możliwość wypoczynku, ale i szybkiej ewakuacji w przypadku zagrożenia.

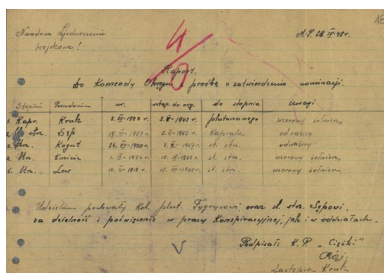
Charakterystyka „członka oddziału »Roja« Żbikowskiego Jana”, sporządzona 25 sierpnia 1948 r. przez sierż. Mariana Kofmana, funkcjonariusza PUBP w Ciechanowie, z odręcną adnotacją o śmierci Jana Żbikowskiego w dniu 29 sierpnia 1948 r. z zasobu AIPN

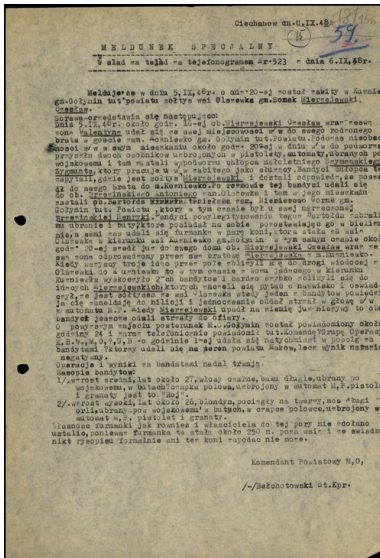
Charakterystyka „czł. bandy »Roja« Żbikowskiego Jana ps. »Mucha“, sporządzona przez chor. Władysława Baranowskiego, p.o. szefa PUBP w Ciechanowie. Z zasobu AIPN

„Mucha” zginął podczas akcji przeprowadzanej na tym terenie przez grupę operacyjną złożoną z funkcjonariuszy UB i żołnierzy KBW. Tego dnia działania we wsi Olszewka prowadził 3. pluton 4. kompanii I Brygady KBW pod dowództwem ppor. Malinowskiego. Zgodnie ze złożonym w tej sprawie raportem, w trakcie patrolu

„[...] zauważono osobnika, który uciekał. W czasie pościgu za ww/. bandyta zaczął się ostrzeliwać. W wymianie strzałów bandyta został zabity [...]”. Po przeszukaniu ciała znaleziono przy nim pistolet „Vis” i trzynaście (lub czternaście) sztuk amunicji. W toku dalszej akcji zatrzymano siedem osób „podejrzanych o współpracę z bandą”, w tym również Antoninę Ozdarską. Aresztowanych i ciało zabitego przekazano do dyspozycji PUBP w Ciechanowie.

Raport do Komendy Okręgu NZW z prośbą o zatwierdzenie nominacji dotyczący m.in. awansu strzelca ps. „Kmicic” do stopnia starszego strzelca, podpisany przez komendanta Powiatu „Ciężki” ps. „Rój” oraz jego zastępcę ps. „Kruk”, 28 kwietnia 1948 r.

**Meldunek specjalny kpt. Stefana
Bełchatowskiego, komendanta
powiatowego MO w Ciechanowie,
w sprawie śmierci w dniu 5
września 1948 r, sołtysa wsi
Olszewka Czesława
Mierzejewskiego. Ciechanów, 8
września 1948 r. Z zasobu AIPN**

* * *

Największe konsekwencje śmierci „Muchy” poniósł sołtys wsi Olszewka Czesław Mierzejewski, którego żołnierze NZW oskarżyli o denuncjację i zabili 5 września 1948 r. Świadkiem tego wydarzenia była żona sołtysa - Walentyna Mierzejewska - która zeznała później:

„Bandyty ci odchodząc powiedzieli mi »że został zabity sołtys za to, że zameldował do M.O. o bandytach w dniu 23.8.48 r.«, oraz powiedzieli mi jeszcze, że z naszych zginął jeden (bandyta zabity 29.8.48 r. w Olszewce) a Wasz zginie za niego dziesięciu”.

Prowadzący śledztwo funkcjonariusze bezpieczeństwa uznali, że za śmierć Czesława Mierzejewskiego odpowiada

„[...] banda »Roja« która operuje na tych terenach i mszcza się za zabicie ich trzech ludzi”.

Powyższe stwierdzenie odnosiło się do wydarzeń, mających miejsce 12 lipca 1948 r. w Pniewie Wielkim, w wyniku których polegli żołnierze NZW z oddziału „Roja”: Henryk Fabisiak ps. „Lew” i Eugeniusz Kurach ps. „Orzeł”.

Oddział NZW pod dowództwem st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój” (stoi przed oddziałem). Od lewej: sierż. Stanisław Okuniecki ps. „Kruk”, sierż. Ildefons Tadeusz Żbikowski ps. „Tygrys”, NN, Jan Żbikowski ps. „Mucha”, NN (za „Muchą”), Eugeniusz Kurach ps. „Orzeł”, Henryk Fabisiak ps. „Lew” (za „Orłem”), NN, Zygmunt Kozłowski ps. „Lis” (w 2. rzędzie za NN). Zdjęcie wykonane przez Edmunda Kołakowskiego, wiosną 1948 r., na posesji Stanisława Obiedzińskiego w Pokojewie. Fot. z zasobu AIPN

Wśród przechowywanych w zasobie Archiwum IPN fotografii znajdują się zdjęcia przedstawiające żołnierzy oddziału NZW dowodzonego przez st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój”, wykonane przez Edmunda Kołakowskiego, wiosną 1948 r., na posesji Stanisława Obiedzińskiego w m. Pokojewo gm. Bartoły. Na zdjęciach tych utrwalone zostały również sylwetki: Jana Żbikowskiego ps. „Kmicic”, „Mucha”, Eugeniusza

Kuracha ps. „Orzeł” i Henryka Fabisiaka ps. „Lew”.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ